

RECENZIE

Timișoara carolină. Geneza orașului premodern (1716–1740)

SANDRA CAROLINA HIRSCH

În seria Teze de doctorat, în anul 2021, Editura Mega din Cluj-Napoca a publicat o valoroasă lucrare, realizată de Sandra Carolina Hirsch, intitulată *Timișoara carolină. Geneza orașului premodern (1716–1740)*, sub coordonarea prof. univ. dr. Rudolf Gräf. Autoarea a beneficiat și de o bursă de cercetare de la Institut für Donauschwäbische Geschichte und Landeskunde Tübingen, unde l-a avut ca mentor pe cercetătorul dr. Josef Wolf, specializându-se în istoria Banatului în veacul Luminilor.

În teza sa de doctorat, Sandra Carolina Hirsch a valorificat un bogat material arhivistic, investigând numeroase surse primare inedite, din veacul al XVIII-lea, descoperite la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș. Fond Comandamentul General Bănățean, Fond Primăria Municipiului Timișoara. A cercetat Fondul Colecției de documente a Muzeului Banatului, Fondul Direcției Districtului de Fortificații Timișoara, Registrul cetățenilor Timișoarei (vol. I) și Arhiva Direcției Județene pentru Cultură Timiș. A consultat o serie de izvoare narative, cronici și volume de documente referitoare la istoria Banatului și a Timișoarei în veacul Luminilor, precum și literatura de specialitate consacrată Banatului premodern.

Lucrarea, ce se desfășoară pe 313 pagini, este structurată în cinci mari capitole și considerații finale, fiind însoțită de bibliografie și anexe. În prima anexă este prezentată lista completă a cetățenilor Timișoarei caroline (din perioada 1716–1740), în anexa 2 lista meseriilor/ocupațiilor cetățenilor Timișoarei din aceeași perioadă, iar în anexa 3 lista evreilor din Timișoara conform conscripției fiscale din anul 1743. La finalul cărții, autoarea a reprodus câteva documente de epocă, precum și ilustrații vechi.

Primul capitol al cărții se referă la începuturile Timișoarei caroline, la asediul reușit al trupelor habsburgice asupra cetății din 1716, evidențiind urmările acestuia și geneza unui sistem administrativ special aplicat de noua stăpânire austriacă, în contextul trecerii de la un oraș otoman la unul central-european. Descrie succint procesul de colonizare al Banatului și al Timișoarei cu cetățeni germani precum și construcția identității urbane (cetățeni germani versus cetățeni rascieni), dar și drepturile și obligațiile acestora.

Capitolul al doilea se focalizează asupra funcțiilor Timișoarei caroline: cea militară a orașului în arealul Banatului, administrativă (de reședință), economică, religioasă și culturală.

Capitolul al III-lea se referă la spațiul urban și la geneza orașului baroc, insistând asupra evoluției Timișoarei în prima jumătate a secolului Luminilor, oferind o multitudine de detalii semnificative. Face și comparații cu orașele Arad și Oradea (precizând amprenta habsburgică citadină asupra acestora), dar și cu orașul Belgrad (evidențiind amprenta habsburgică instituțională). Este meritul autoarei de a prezenta modelele de reconstrucție urbană și instituțională aplicate de Curtea de la Viena în Arad, Timișoara, Oradea și Belgrad.

Capitolul al IV-lea reconstituie viața cotidiană în Timișoara carolină, pe baza izvoarelor din epocă. Sandra Carolina Hirsch a reconstituit societatea timișoreană de acum 300 de ani, prin două excelente studii de caz: *elitele* (conducătorii și consilierii civili și militari ai Administrației provinciale, magistrații și consilierii Primăriei orașului Timișoara în perioada 1716–1740, elita bisericească catolică și ortodoxă); *evreii* (evidențiind dimensiunile toleranței autorităților în interiorul zidurilor orașului). Abordează și alte aspecte din viața cotidiană a Timișoarei caroline: activitatea birocratică a Primăriei; spiritualitatea (biserica, școala și procesiunile religioase catolice); sănătatea (spitalul și farmaciile timișorene); mortalitatea și cimitirul; judecata, stâlpii infamiei și pedepsirea răufăcătorilor; muzică, jocuri, hanuri și birturi timișorene de epocă.

Ultimul capitol al cărții se referă la începutul și sfârșitul epocii caroline în orașul Timișoara: războiul din 1716–1718; epidemia de ciumă adusă de soldații și refugiații contaminați din Oltenia în contextul războiului austro-otoman din 1735–1739. Mai ales în anii 1738–1739 ciuma a bătut în Timișoara dar și în multe alte localități din Banat, secerând mii de vieți omenești. Autoarea descrie carantina impusă de autoritățile austriece la granița Imperiului și a provinciei, dar și în orașul Timișoara, precum și măsurile profilactice impuse de oficialități pentru a stopa extinderea epidemiei.

Este o lucrare de o mare valoare științifică, care aduce noi informații și noi interpretări, schițând o viziune clară privind geneza și dezvoltarea orașului Timișoara în perioada carolină (1716–1740).

Sorin Bulboacă*

* Conf. univ. dr., manager Complexul Muzeal Arad, medievist, sorin_bulboaca@yahoo.com.